

ՏԱԽԻԼԻՑԷ

Նիւս Եօրդ Հէրըլտ դազէթասընըն
Մըսըրտաքի մուխպիրինին, 1872 մարտ
19 թարիխը օլարադ, շազէթայի մէզ-
քիւրէ իրաւ իյէմիշ օլտուղու մէք-
թուպուն խիւլասայի թէրճէմէսի տիր,
Խաթթուլմտան ճէնուպա տօղրու իւշ
էիւզ միլ մէսաֆէեէ գատար, Սուտան
միւթասարըրըթը Մուլմիթազ լաշաշըն
սաեէէթինտէ իթտիլիմ սէյեսնաթ
հաթգընտա պաղըր մուլթալէաթ պէեա-
նընա միւսարաւթ իյէրիմ,

ՍՈՒՏԱՆ ՂԷ ՔԷՆՏԻ ԲԱՇԱԼԱՐԸ

Սուրբ Երանայի տաճարի մասին պատմությունը համարվում է Երանայի տաճարի պատմության մասին պատմությունը։

Մէհհմետ Ալի բաշա մէրհում, Աֆ-
ըրգաւտա վաղը Նիսանչա կէօրինէն գա-
տար ասքէր սէլդէ իթմիշ, լէ իպրա-
հիմ բաշանըն գումանտաօքնտա պուռու-
նան ասաքըրի Մըսրիկէ Ֆաշտա նամ
մահհէլէ գատար Ֆէթի մէմալիք իյլէ-
միշ իսէ տէ, օրալարըն քումալիէն զապ-
թը, լէ հհալնին, տալիթէյի մէտէ-
նիկէթէ իտխալը, պու հազըն սհէհէ-
լէրտէ վուգու պուրմուշ տուր:

խարթումատ մուգատտէմէրէի կէ-
ւէն մէմուրլարքն զէմանը իտարէսինտէ,
էհալի թաղելիզ օլունուպ, թահսիլ օ-
լունան վարիտաթ իսէ, մէէմուրինին
քէյթի իչին սարֆ օլունմագտա վէ զէր
օլունմամըշ պիր չօդ արաղի, զէր օ-
լունմամագտա իտի: Մէրհում Մէհ-
մէտ Ալի վիշա, Սուտանտա զիրաա-
թը տէրէճէի նիհանէտէ իւրբի վա-
տըրմագ էֆէհարքնտա պուլունմուշի-
տէ տէ, Մսթորտա զինտտէսիլէ մէշ-
յուլ օլաուլիւնտան, անճադ Սուտա-
նէն մահուրիլէթի միւսթագպէլէսի-
նէն թօխումունու էքէպիլմիշ տիր:

Պոլսեան գաթիկոսար, օլ վաղքթի
հօլ պուրունմատըղլետան, Սուտանըն
ճէնուպ թարաֆընա անճագ պիր գաշ
այտան վաթըլ օլունապլիլը իտի ։ Իպ-
րահիմ վաշանըն Սուրիատա մուհարե-
պէ իէ ուղըաշպ թէէէֆ իթտիկի վա-
գըթ վէ ագճէ, Սուտանըն քէսպի մա-
մուրիէթ իթմէսինէ սարֆ օլունմուշ
օյա իտի, Աֆրիգա քըթմասընըն իւշէ
պիրի ֆէէէ օլունուպ, Ալպէր վէ Նի-
անա կէօլլէրինի սէվաճիլի մամուր
շէնլըլէթ թաշիլ օլունուր իտի ։ Օլ
վաղքթի, Սուտան մըթասարըթը նասպ
օլունմուշ օյան Մուսա վաշա, ղատ-
տարըլըղա սույլ իոթի միալթտա պու-
լունուպ, քէնտիտի հարպա մէյալ օլ-
տուղունտան, սիեհշարթ գաթի վէ
ճիղմէլըինի կլընէպ, ասթըլէր վէ
Պահր-էլ-Ղաղա սահթարըրըն տօլա-
շարագ, ասլըք քէնտի ալմետ նէ նա-
շարտ պապաբարս, օտա, սիեհաշա-
ղալտ պապաբարս, օտա, սիեհաշա-
ղալտ պապաբարս պաղար իտի ։

Իւչ սէհէ գատար Սուտանտա ղէ
մանը Խորբէսինտէ , Լիւթիլաւ Էքսի
օլմանըսլ , պատէհու ղէֆաթ Խտէհէ.ք
Խարթում ճիլարընտա տէֆն օլունմու
տուր :

Ահմէտ բաշա, ճեթասարըրըյըլըշըն
տո Սոսանըր ղէնկիւնիթիպ, Թորաբ
ըջ սուլամադի իշն ալիթիւր վադ վ
շիվիտ ղէրլինի իհտաո իթիտի, Մի
մալիէյ, պէշ սէնէ ղէմաըլ իտաբը
սինտէ, լիտապիլըր ադըլանէ իթթի

իսադ իլէմիչ, վէ Թօբարաշէն գլխմէթի
ղէրրիսէսինի քէշֆ իթմիչ իտի: Ֆա-
գաթ, միւմայիլէյ՝ Մըսըրտա, բօլի-
թիգա տէսինէրինէ Ֆէտա օլուպ,
մէրքէղի Աֆրիգա, միւմայիլէյ՝ ին վէ-
ֆաթթ իւէ ճէսուր վէ ագբլլը պիր մը-
թասարըք զալպ իթտի: Միւմթաղ
բաշանն սէլէֆի, Սուտանը պէշ սէնէ
իտարէ իթմիչ խէ տէ, զալրէթտէն
պիպէհնրէ օլուպ, մէմլէքէթի վէրկի
սիլժնտա լազգերգ իթտիկնտէն, աղլ
օլուսարաղ, եհրինէ Միւմթաղ բաշա
նասպ օլունմուշ տուր:

Սուտանըն թագսիմի, պէրլէճհի
աթի պէնան օլունուր:

Խարթում, վե Սանար վե Պաշտա
մեթասարբեֆե Միւթադ բաշա, վե
Դարտոֆան միւտիրի Ապտէլ Վահապ
պէյ, վե Պերպէր վե Տօնկօւս միւտի-
րի Հիւսէյին պէյ, վե Թաքքա միւ-
տիրի Ալիէտտին պէյ, վե Սուաքիմ
միւտիրի Աճմէտ էֆէնտի, վե Միւսօ-
վա միւտիրի Միւնզիկնկէր պէյ տիր:

Խարթում է հարկուի, 500 պին, վէ
Սէնար, պիր միւն, վէ Գաշտա պիր
միւն եւիզ պին, վէ Գարտոֆան, 2
միւն, վէ Պէրպէր, 150 պին, Տոն-
կուր, 200 պին, Թաքքա, պիր միւն
200 պին, Սուաքմ 5,000, վէ Սիւս-
վա, 60 պին նուֆուսու հալի օլուպ,
Տէման 6 միւն 215 պին նուֆուսու է-
հալի վար տըր, Դարգուա Թահրիլի
նուֆուսատէթի պուրլունմա տըրէնտան,
պու պոպտէ մալումաթը սահէնէ Եա-
ղը կիւճ իսէ տէ, պալէատէքի մալու-
մաթ, մութասարըֆտան Եալզ օլուն-
մուշ տուր:

Մուլթասարը թըմվումայիլէ յճ Միւմա
թաղ բաշա, Տիարպէքիւրի օլումպ,
քէնտիսի էֆընարը թարազ գը հրպա-
պընտան տըր վէ եէնի էֆընար վէ ի-
ճատլարը դապումլէ առայիմա հաղըր
տըր: Մէքիզ սէնէ դատար Սուաքիմ
միւտիւրի օլտուղու հալտէ, բամուգ
շիրաաթընա իպթիւտար իթմիշ վէ
տերհալ տէօրթ պէշ պին տէօնիւմ ա-
րազիլի Ղէր իթտիրմիշ տիր, Միւմայի-
լէ յճին ֆէթանէթ վէ տիրաւէթինէ
մէպնի, իքտիվի Մըսըր թարաթընտան
էիւրթի պէշ պլին ֆըրանգ հէտիեէ օլու-
նուպ, լիվա ըրվթ պէսինէ նայիլ օլումշ,
վէ Մըսըրաա տտիւր սէնէվի պլին պէշ
էիւզ լիւրա իրատ կէթիւրիւր պլեր չիֆթ-
լէք վիքիվմիշ տիր:

Միւմայիւէյ, Նիլ իւզէրնտէն Սէ-
նսարա աղիմէթ իտիպ, գէր օլունա-
պիլի 60 միլեօն տէօնիւմ արաղի պու-
մուշ, վէ Նիլ իւզէրնտէ կէմիլէրն իշ-
լէմէսինէ էնկէլ օլան դաեաւարը գըր-
մէշ վէ բամուզ զիրաաթընտա քէսպի
մէհարէթ իթմիշ վէ գըրգ պին ինս
էօքիւզ սաթլըն ալընմասը գըմլընտա
թարաֆը յըտիվիտէն Սուաքիմէ կէօն-
տէրիւլիշ օլտուղու հալտէ, սէքիդ եիւզ
լիպրա բամուզ գէր իտէրէք, ֆէվդէլա-

պին լիպրա տաճա թօխում թախպ
իթմիշ, լէէ իբի սէնէ զարֆընտա, Ե
բիզ երեզ պին լիպրա թօխում չըգոր
մըշ տըր, Թաքըա էտայէթի իչին տա
իի 2 միլեոն 500 պին լիպրա թօխում
իսթէմիշ տիր:

Մահաւաթ թն քերթի Ֆէլդէթ-
տէսինտէն, բամաղու երկդաեհան
վէ պատահադ մաքինաւոր քիթթիթ
իթ մէմէի իւն, մահաւաթ թն պիթ
ղու Սինէլէ կէօնտէրիմիշ տիր, իւ
աքիմտէ, Ամբրեղալըւար բամաղ-ն
քինտալըր իչին պիր Ֆապրիդա թէնի
վէ քիւշտո իթտէրլէրի հաւտէ, քւ
լիեթի լիւաթա գաղանահադ լարը պի

քերար տըր ։ Միւմթաղ բաշա, Սուտա-
նըն արաղիճէ դըբմէթինի Սուաքիմտէ
թէճըիւպէ պիրլէ, օրատա հիսապսըղ
բամուղ չըգաճաղընը, վէ օն իւչին-
ճիւ տէրէճէտէն տօղուղունճու տէրէ-
ճէ արղը չիմալիյէ դատար վաճիլէրի
մէտէնի միլիէթլէրին սըրաքնա կէչի-
րիլէճէյի, յըթիվէ արղ ու ինհա իտէ-
րէք, թօխում վէ մաքինալար ճէլպ իյ-
լէմիշ տիրՊու՝ կիւնքի կիւն, յարթ ումա
նազլ օլունմաղ իւղլէ, Բօրօսքօտա 2
միլիտ 500 լիպաղ բամուղ մէվճուտ օ-
լուպ, ֆազաթ՝ մաքինալար հէնուղ
վիրուտ իթմէմիյ տիր ։

ԽԱՐԹՈՒՄՏԱՆ ՀԱՐԷՔԷԹԻՄԻՉ

իչ պու. մարտըն օն տէօրտունտէ,
մթասարըըֆըն սէֆինէսի, հիւքիւմէթ
գոնաղընըն բիչիւհահընտա, պիզի Սալի
նիլէ գատար կէօթիւրէճէ, սէֆինէ-
նին եանընտա տէմիր արտը: Պու սէ-
ֆինէ, դայէթ ալէա վէ Մըսըրա շահան
պիր նէհը վաբօրու իտի. տէրունինտէ-
քի պէօյիւք սալօնուհնտան պաշդա, պի-
րի պաշտա, վէ տիկէրի գըլտա իքի
սալօն տահա օրուպ, պիր չօգ տախի
ուֆագ գամարալարը վաբ տըր: Պու
սալօնլարտա ալէա իրէքի տամասգօ-
իլէ տէօշէսիլի գանսաբալար վար տըր:
Մուրթպալի, վաբօրուն էօն թարաֆըն.
տա տըր, վէ պու վօբօր, Սուտանտա
պուլունան վաբօրալարն քէն պէօյիւլի
օրուպ, իսսի Սաֆիա տըր:

Վաքորա բարիպ օլտուղուժուղ ղե-
ման, խարթում էհալխի, հէման քեա-
միլէն պիղի գարլըլմամա հէլմիլ վէ
Արապլար, վէ Տինքա, վէ Նիւպա, վէ
Շիլդուար, վէ խարթի խարթիվանըն
լըմալ թարաֆընտա պուլունտն պիլ-
ճիւմէ Արապլար սահլիտէ ճէմ օլմուշ-
լար իտի :

Իօյնէտէն ոսնրա, վաթորոմուղ հա-
րէքէթ ի թտիւ, իշինտէ պուլունան եօ-
նուլտր, Միւմթաղ բաշա վէ Սուտան
թապիպի տօքթօր յօրօ վէ Նիւ. Եօրդ-
Հէրըտէն մուխպիրի տիր: Բաշայի միւ-
շարիւէյհ, զաղէթալարն դատր ու-
նուֆուղունու պիտիկի ճհհէթէ, մուխ-
պիրիւնիղէ ֆէվդէէտա՞ն րիայէթ ի թմիշ
վէ սուհիւնի վիլմիշ տիր, չիւնքի,
պու մէմէթէքէթի տհվալինի, ալէմէ
պիտիմէք աղուսունտա տոր:

ՍՈՒՏԱՆԸՆ ԷՍՊԱՊԸ ՍԷՐՎԼԵԹԻ

Իհալինին նուֆուտունու պալատէ
պիտիրտիմ իսէ տէ , հէնուղ իտարէյի
Մըսրինէնին իտարէսի թահթընա ա-
լընմաեան պիր թագըմ աշիրէթըր ,
պալատէ պէեան օյունան հալինին
տախիլինտէ տէյի տիր , Պինաէն ա-
լէյ , Միւսթաղ Բաշանըն , մէրեզի
Աֆրիգատա թէփսինէ սալ իթտիկի
էսպապը սէրլէթ , պէրլէհէի աթի
պէեան օյունուր :

Հէր պիրի Զրաւնսա գըթաւընտան
տահա ճէսիմ իքի գըթալի միւնպիթէ :
իքի հիւզ միւնոն տէնիւմ բամուգ զի-

Աւթը միկոն նուֆուտան իպարէթ
մէտէնի պիր էհալի :

30 միլիոն նուֆուտան իպարէթ
եարը մէտէնի պիւր էհայի :

Սէնէննին սէքիլալընտա, ժիւլի պոս-
լանմաւորը զայնթ կիւղէլ պիւ հալա-
նիւ ին, պոստա տէօքիւլէն նէհրէր
Գահրէնէ գատար, թահթը էֆին-
նէթ տէ պիւ շիւննորթէր:

Դահլրէէէ Դատար մունթաղամ
պիր թէլէկրաֆ խաթթը :

Նկուտ օլան դատաւարըն հետմի ի-
լէ, նէհրին, իւզէրնտէ կէմի իլլէնէ-
պիւր պիւր հալէ վաղ օլունմադը,
Պիւր միլլէօն 500 պիւր թէս տէվէ:

Աւթը միկեօն ըէս էօքիւղ Ղէ քիւլ-
լիեէթլի քէշի :

Յէօրթ եիւղ դրթա գաերգ :

Օն ի բիննի տէրէնէ արդը յամալիտէ
վազը Արժէլ առասընտա պիր դանըդ
տէսթ կեահր :

ԱԼԹԸ պին նէֆէր բիատէ վէ 2500
նէֆէր սիւարի աւքէր :

ԷճՆէպի ստանաթ. քեարլար վասըթա-
սը իլէ հէր Նէվի սանաթ :

Սուաքիմ լիմանը, ինչ խարթումս
տան Սուաքիմէ ինչ Մըսըրա գատար
Եօյյար :

2 միլեօն տէօնիւմ զէր օլունմուշ
արաղի :

Սուտանն հազդընտա ճերեբան իւտէն Լանըլը չէքեարըն թասհիհինէ տախի միւսարաաթ իտերիմ. էլվէլտ հալտսը, սըհէթէ մուղիրը աը տէնիլիր. Սուտանտա, Բարիս վէ Լօնաւրա, վէ Նիու Եօրդտա պուլունտուղու գատար իխթիեար վէ երւզ եաշընթէքմիլ իթմիշ ատաւար կէօրտիմ. Մըըըըլար վէ Լիօպալըլարըն, պուրանըն հալասը իլէ իմթիլաճ իտէմէմէլէի, եէմէք վէ իմէքտէ բերհիլ իտէմէմէլէրիլէ մէպուի տիր. չիւնըի պուրաեա կընէ ճնէպուլէրիլէ հէման ճիւմէսի, հաստէն զիեպտէ իշէր վէ կիւնէշ գարշ տուրուրար :

Պոև իգլիմին տախի, Նիսև Եօրգըն
իգլիմի կիպի, գալպայիտի սըհհիեհեսի
վար տըր, մեսէլա, Ամէրիգտտա ս
ուգտան աւտամ տոնտուղու կիպի, պու
րաւա տախի սըհաղտան աւտամ թէ
լէֆ օլուր, խարթոււտա պիր իտարէյի
սըհհիեհ թէհեսիտի, լաղըմէտէն տիր
իքի այ դաւար եաղմուր մէվսիմնտէ
թօրաղտան չըգան ֆէնա գօգուլար
տան սըթամ հասըլ օլուր, վէ չիլէք
իլլէթի տախի պուլուտուր իսէտէ, Սա
ւան սալլիք մէմէքէթէք գաւար սաղ
լամ հալպալը տըր, անհաղ, հիւքիւմէթ
թէտապիրի սըհհիեհէն տիգգալ իթ
մէղ իսէ, գալպայիտի սըհհիեհէն քիմ
սէնին ըրահէթ իթթիկի եօգ տըր :

Սանիէն, Սուտան չէ՛լ զանն ուլմն
մուշ տուր, հալ պու թի, արթի իւլ զիբը
էեալէթ լերտէ, Սուտան է՛լ քըսիխտէ
զեր ուլմնապիւր 141 միլեօն տէօնիւմ
արազէ վար տըր, եանի 5 միլեօն տէօ
նիւմ Տօնկուտա, վէ 14 միլեօն տէօ
նիւմ Տօնկու իւէ խարթում պէյնիտէ
իւլէեէն չըմէնտըֆէրն կէշտիւր մահալ
լէրտէ, վէ 40 միլեօն տէօնիւմ պէեալ
նիւլ իւէ մազի նիւլն նիւմ ճէզիբէսիտէ
վէ 12 միլեօն տէօնիւմ պէեալ նիւլն
չարգ թարաֆընտա, վէ 8 միլեօն տէօ
նիւմ Պաշտա էեալէթինտէ, վէ 10
միլեօն տէօնիւմ ֆօրտօֆանտա, վէ 20
միլեօն տէօնիւմ, թաղզատա, վէ 1
միլեօն տէօնիւմ Միւսուլատա, վէ 2 միլ
եօն տէօնիւմ Սուաքիմտէ վաղք ուլմպ
մէրքէզի Աֆիւրգա, պէնիւմ քէշթ ո
կիւզար իթմէլ օտուղում վէ կէօրտիւ
լիւս ԳՏՏԷՔԷԼԵՂԻՄ ԵՐԱՆՏԱՐԱՏԱՆ զի
եատէ մահսուտար տըր :

իշպուս պէտեան օլունան թօքրադ
լարտան պաշգա, հէնուզ զէր օլուն
մամբշ արաղի տախի պուլունտուղու
ճիհէթլէ, պիր կիւն պու մէմէ.քէթի
ղալէթ մամուր օյաճաղբայիքնար տր

Իւշխանճիւ, Սուտան վահշի պիլ
մէմէքէթ օլտուղու էջքեարը օլուպ
Մըսըրտան հարէքէթիմտէ, Մըսըրտ
վիւքէլաը պիլէ, Սուտանըն, հապա
նի պիր հէր օլտուղունու սէյլմէվշէ
լսէ տէ, պուրաւա վիսուլիմտէ, պու
ղանըն տախի սահիհ օլմաըղընը միւ
շահէտէ իթ տիմ:

Փանոսեան վարժարան պէշինճի սը-
նըք շակիրտանը մարիֆէթիլէ, ինկի-
լիզէտէն թէրճէմէ իտիլէն ինկիլթէր-
ա թարիխին, պէրայի թէշլիզաթ
տէրճ իթմէքտէ իտիլք. իմաի պու տէ-
ֆա, մէքթէպի մէղպուրուն տէօրտիւն-
ճիւ սընըքը շակիրտանընտան պաղը-
լարը տախի շու թէշլիզաթա լիւա-
գաթ քէսպ լիթմիշ օլտուգլարընտան,
մէղքիւր թէրճէմէնին տէրճինէ, պիլ
իթթիլիսար տէվամ իտէրիզ:

ՊԵՏԱՌԻԹԻԻՆ ԱՆԳՂԻՈՅ

ՊԻՏԻՍ 24

ԲԵՍՏՐՏ Բ.

(1377 ԿՆ 1399)

Եղուարդ Գ. ին յաջորդեց իր թուր
Բիշարտ, որ Սե իշխանին միակորուքին էր:
Սա դէմքի գեղեցիկութեան կողմանէ
իւր հօրը նմանելուն համար ժողովուր-
դը կը կարծէր թէ բնաւորութեամբ ալ
պիտի նմանի տնոր. սակայն կարծիքին
բոլորովին պարագայ եղաւ. քանզի Բի-
շարտ Բ. հազիւ տասը տարեկան էր
երբ դահը եղաւ. և իւր շուրջը գըտ-
նուող չորրորդ թարեկամներէն այն-
պիսի գէշ կրթութիւն մը առած էր,
որ երբ մեծցաւ ու կատարեալ մարդ-
եղաւ, ինքզինքը այնքան սնտոր ցոյցե-
րու և զբօսանայ սիրահար ցուցուց և
այնքան յիմար կերպով ստտի կը մըռ-
խէր որ իւր հպատակներուն սէրն ու
համակրութիւնը բոլորովին կորսնցուց,
մինչդեռ տղայութեան ատեն խիստ
աղէկ բաներ ընել խօստացած էր:

Երբ 13 տարեկան եղաւ, ստակալի
ապստամբութիւն մը ծագեցաւ գոր-
ծաւորաց մէջ, վասն զի նոցա անտա-
նելի կերպիւ իրենց տէրերէն ճնշուե-
լէն կրած տառապանայ վրայ անի-
րաւ տուրք մ'ալ աւելնալով բոլորո-
վին թշուառացուցած էր զիրենք. և չե-
տեաբար վաթսուս հազար հոգիի չափ
գործաւոր Ուօթ կոչուած մարդու մը
առաջնորդութեամբ խմբովին լծա-
րայի վրայ դիմելով թագաւորին խոր-
հրդակցանքէն ոմանք սպաննեցին,
և բոլոր քաղաքը վախի մէջ ձգեցին,
միայն Բիշարտ վաթսուս հոգիով Ա-
միթֆիլտի մէջ Ուօթի դէմը եղաւ որ
ապստամբներուն գլուխն անցած էր,
և ապստամբներուն առաջարկեց որ
ցաւերնին մի առ մի իրեն իմացնեն,
Ուօթ սիսաւ խօսիլ, և խօսած ժամա-
նակը միշտ իր սրովը կը խաղար: Ասոր
վրայ Լոնտրայի Գաղաքապետ Լորտ
Ուիլեմ Ուոլուրթի միջնորդութեամբ
Ուօթ թագաւորը կը դարձնէ, ինքը վու-
թայ, և զՈւօթ զարկաւ դետիւնի տա-
պալեց, Գործաւորք իրենց սոսաջնոր-
դին մահը տեսնելով բարկութեան ա-
ղաղակ մ'էր բրդոյցին, և անոր մահ-
ուան վրէժն առնելու համար աղեղներ-
նին թագաւորականաց դէմ դարձու-
ցին: Բայց Բիշարտ անմիջապէս անգլե-
հեր համարձակութեամբ դէպ'ի աննոց
քով վազեց և ըսաւ, «բարկացած էք
ձեր առաջնորդին կորստեան վրայ, ե-
տեւէս եկէք, ես պիտի ըլլամ ձեր ա-
ռաջնորդը, քանզի Ուօթ ուրիշ բան
չէր, եթէ ոչ այստեմբ մը»: Ապըս-
տամբները Բիշարտի համարձակ և ա-
նեղիկիդ կերպարանացը վրայ ուրախ-
ցած կամովին անոր ետեւէն գացին, և
երբ Բիշարտայ առաջնորդութեամբ
քաղաքէն բոլորովին դուրս եղան, հոն
Բիշարտ հանդէպ դնանք որ խաղա-
ղութեամբ տուներնին վերադառնան,
խօստանալով նաեւ որ իրենց վշտերուն
դարման մը կըղանէ: Բայց արքունի

խորհրդականները չթողուցին Բիշարտի
որ իր ըրած խօստումներն կատարէ,
և ապստամբութիւնը դադարէն վեր-
ջը դժբաղդ ժողովուրդէն հարկաւոր
անձինք մահուան դատապարտեցին:

Բիշարտ դեռ քսան երկու տարեկան
չեղած, իւր թովմաս հօրեղբայրը այ-
սինքն կրուստութիւն դուքսը՝ կարելի ե-
ղածին չափ իշխանութիւնը անկողմ
պահեց, և երբ թագաւորը այդ տա-
րիքը հասաւ, ալ այնուհետեւ մեծեց
անոր իշխանութիւնը, և զինքն ալ բան-
տարկեց, որնոր բանտին մէջ մեռաւ.
և որովհետեւ շատ մարդիկ այնպէս կը
հաւատային թէ Բիշարտ ինքը հրամա-
յած էր որ զանի մեռցնեն, ուստի ա-
մէն մարդ ուրիշ ժամանակէ աւելի ըս-
կըսաւ թագաւորէն դժգոհութիւն
ցուցնել. Բիշարտ ուրիշ երկու հօրեղ-
բայր ալ ունէր, որոնցմէ մին Լէնքէսթը-
րի դուքս Ջոն Կոնթին էր, և միւսն
Եօրթի դուքսը Էտմընտը, Լէնքէսթըրի
դուքսին որդին որ Հէնրի Պոլինկարդ
կը կոչուէր, ճարտար մարդ մ'էր և
ժողովրդեան այնչափ սիրելի, որ թա-
գաւորը խիստ նախանձեղով իր վրայ
երբ Պոլինկարդին և ուրիշ ազնուաւա-
նի մը մէջ տեղ պատճառաւ մը վէճ
ծագեցաւ, Բիշարտ ասիէ օգուտ քա-
ղելով իւր հօրեղբորորդին քանի մը
տարի աքսորուելու դատապարտեց:
Պոլինկարդը աքսորի մէջ գտնուած ա-
տեն իւր հայրը մեռաւ, և Բիշարտ ա-
նիբաւութեամբ իւր հօրեղբորը բոլոր
կալուածներն դրաւ, թէ և իր հօրեղ-
բորորդուն խոստացած էր որ իւր ժա-
ռանգութեանը բնաւին չի մասնակցի:
Պալինկարդը, որ Լէնքէսթըրի դուքս ե-
ղած էր, իսկոյն Անգղիա վերադար-
ձաւ, բսկով որ միմիայն իւր հօրը եր-
կիրները ձեռք ձգելու եկած է, սակայն
իւր բուն նպատակը՝ թագը ձեռք ձե-
ղել էր, և իրօք ալ կըցաւ շուտով զայն
ոտանալ. քանզի ամեն մարդ գրեթէ Բի-
շարտը երեսէ ձգած ըլլալով Բոնթէֆ-
րէթի գլխակը բանտարկուեցաւ, և
ստոյգ չ'զիտուեցաւ թէ բանտին մէջ
ինչ պատահած էր իրեն. ոմանք կրէ-
ին թէ հոն անթութութիւնէ մեռաւ, ու-
մանք ալ թէ բանտին մէջ սպաննուե-
ցաւ, այլք այնպէս կը հաւատային թէ
Սկոթլանդի անկման ցաւէն խեղագա-
րած ու այնպէս թշուառութեամբ մե-
ռած էր:

Բիշարտ իր իշխանութեան առաջին
տարիները քսան երկու տարի թագա-
ւորեց, իւր հօրեղբայրները Գաղղիոյ
հետ եղած պատերազմը թէպէտ յա-
ռաջ տարին, բայց խիստ ուշ մնալուն
համար Անգղիայի գրեթէ յաղթու-
թիւնը կորսնցուցին, և այն ամէն քա-
ղաքները, զորս Եղուարդ Գ. և Սե իշ-
խանը առած էին, բոլորովին ձեռքեր-
նուն եղան:

Անգղիոյ սահմանադրական եղող կոմ-
սութեանց մէջ ալ Անգղիայոց և Բա-
կալիտիայոց մէջ տեղ շարունակ պա-
տերազմ կար. Տուկէյն կոմսը Սկոթլա-
նդիներուն կ'առաջնորդէր և Լորտ
Հէնրի Բիւրսին, կամակոր մականունա-
նալ, որ խիստ յանդուգն և կրակոտ
բնութեան մը տէր էր, Անգղիայոց
կառավարողէր:

Աշակ. փանս. վրոմ.
Պետրոս Ե. Պէլլերան

Ապստամբ վարժարան շակիրտա-
նընտան պաղըլարընէն, ինկիլթէտէն
էրմէնիճէ, իթթիլիզէ պաղըլարընէն
թէրճէմէլէրի տախի, քեղալիք պէ-

րայի թէշլիզաթ տէրճ ու պէտան ի-
տէրիզ:

ԽԻՍՏ ԵԶԱԿԱՆ ԱՆՄԵՂՈՒԹԻՒՆ ՄԸ
Խրախտացի մը հրացան մը դողցած
ըլլալու ամբաստանութեամբ բռնուե-
լով՝ երբ իր դատը տեսնուելու օրը կը
խորհէր թէ ինչ միջոցաւ կրնայ դա-
տաւորաց առջև ինքզինքը պաշտպա-
նել, նոյն միջոցին սաղ մը գողցած ըլ-
լալով միւսնոյն բանտին մէջ գտնուող
իր մէկ բնկերովը դատարանէն դառ-
նալը տեսաւ, և հարցուց անոր:

— Ինչպէս կրցիք ազատիլ:
— Ոհ, պատասխանեց ընկերը, ան-
պարտ արձակուեցայ:

— Ինչ կերպով ինքզինքնիդ պաշտ-
պանեցիք:

— Իհ, ըսաւ, դատաւորին բսի թէ
ես այն սաղը պղտիկուց «մեծցուցած
եմ», և այս մասին վճարներ ալ ունիմ:

— Ոհ, շատ լաւ: Ըսաւ իրախտա-
ցին որ նոյն միջոցին ինքն ալ դատ-
ուելու համար դատարան կ'անցուեցաւ.
Քիչ մը սպասէ հոս, հիմայ ես ալ ան-
պարտ կարճակուիմ և ատեն ելած
ժամանակը՝ ամբաստանութիւնը կար-
դացուէն ետեւ, երբ դատաւորը հար-
ցուց իրեն թէ «ինքզինքը արդարացի-
նելու համար, բսկիք մ'ունի»:

— Տէր իմ, պատասխանեց իրախ-
տացին, ես այն հրացանը՝ ատճանակ
եղած ատենէն «մեծցուցած եմ» և այս
մասին վճարներ ալ ունիմ: Սակայն դա-
տաւորը իրախտացուցին այս ըսա-
ծին հաւատարու չափ դուրահաւան չի
գտնուելով, խկոյն զանի աքսորուելու
դատապարտեց:

Աշակ. Ագապ. վարժարանի
Արտեմ Գրիսան

ՄՏԱՌԻՈՐ ԶԲԱՂՈՒՄՆ

Մտաւոր զբաղման, այսինքն, մըտ-
քին իր շուրջը գտնուող բազմաթիւ
նիւթերուն նկատմամբ անտարբեր
ըլլալով՝ միայն մէկ նիւթով մը սաստիկ
ղեղեղալ ըլլալուն խնդ մը հետաքրք-
րական հետեւանացը մէջէն. Նիւթըն ա-
նուն Անգղիայի հռչակաւոր փիլիսո-
փայի մը հետեւալ ծիւղաղաշարժ օրի-
նակը պատմենք:

Յիշեալ փիլիսոփան առտու մը այն.
չափ խորին կերպով զբաղած էր դեմ-
ուար խնդրոյ մը լուծմանը, որ չէր
ուզէր զայն թողուլ, և երթալ ըն-
տանեցը՝ հետ նախաճաշել. իր տան-
տէր տիկինը, վախճալով որ չ'ըլլայ թէ
երկար ատեն անօթի կ'ընալէն հիւան-
դութիւն մը գայ վրան, սպասուհիին
ձեռքը հաւկիթ մը և սառնի մը շուր-
տիկով անոր սենեակը խորհեց, պատ-
ուիրելով որ հաւկիթը խաչէ և սպասէ
հոն, մինչև որ Նիւթըն ուտէ դայն,
բայց Նիւթըն առանձն մտալ ուզելով
սպասուհին ճամբեց բսկով թէ ինքը
կ'ընէ կուտէ: Սպասուհին զանազ սե-
ղանին վրայ ժամացոյցին քով դրաւ և
պատուիրեց իր տիկնոջ որ հաւկիթը
խաչելու համար միայն երեք վարկեան
զոյն շուրին մէջ թողու, լու դուրս ե-
լաւ: Բայց խորհելով որ Նիւթըն կըր-
նայ մոտեալ իր պատուէրը, շուտով վե-
րադարձաւ անոր սենեակը և տեսաւ
որ իր տէրը կըսէին քով կայնած, հաւ-
կիթը ձեռքը բռնած էր, և ժամացոյ-
ցէն սառնի մէջ դրեմ կը խաչէր, ա-
ռանց իր յիշատակաց մէջ գտնուիլը կա-
տարելապէս դիտելու:

Աշակերտուհի
Աշակեան վարժարանի
Պետրիկ Սկրոտան

ՏԱՐՈՐԻՆԱԿ ԼՈՒՐԵՐ

1630 թուականին ստակալի ժան-
տախտ մը կար թուրուսի մէջ, որ Ալ-
րիկէի ծովեզերքին վրայ է: Նոյն տա-
րին յիշեալ քաղաքը երկու Գաղղիայի
քաղղիներ կային Լըվաշի և Կէրէն
անուններով, որոնց առաջինը նոյն հի-
ւանդութեանէն բռնուեցաւ և մէկ քա-
նի ժամուան մէջ մեռաւ: Կարծուելով
թագուեցաւ: Պարոն Կէրէն անմիջա-
պէս Գաղղիոյ մէջ գտնուող իր մեծա-
ւորին նման մը գրելով՝ իր բնկերին
մահը անոր իմացուց: Նոյնպէս նաեւ
պետի մը տրուեցաւ որնոր դէպ'ի թու-
լօն ճամբայ պիտի ելնէր, և նոյն մի-
ջոցին պարոն Լիվաշի ալ թագման ա-
րարողութիւնը կը կատարուէր: Բայց
գերեզման տարուելու միջոցին, մեռ-
եալը կենդանութեան նշաններ ցուցը-
նելով բժշկի մը օգնութեամբ կատա-
րելապէս առողջացաւ: Ասոր վրայ հա-
զիւ քանի մը ժամ անցաւ, և ահա Լը-
վաշիին բարեկամը պարոն Կէրէն հի-
ւանդութեանէն բռնուելով նոյն գիշերը
մեռաւ: Պարոն Լիվաշի իր մեռեալ բա-
րեկամին կողմանէ խրկուած նամակէն
տեղեկութիւն չունենալով՝ անմիջապէս
իր մեծաւորին նամակ մը գրեց և պա-
րոն Կէրէնին մահը անոր իմացուց, և
վերջիշեալ նաեւ դեռ գայած չ'ըլլա-
լով, նամակը մի և նոյն նաւապետին
յանձնուեցաւ. մեծաւորը մի և նոյն
ատեն յիշեալ քաղղիներուն երկու-
քէն ալ մէկ մէկ նամակ ստացաւ, ու-
րոնք մէկ մէկու մահը կ'ընդունէին ի-
րեն: Այս գաղտնիքը մինչև քանի մը
ամիս չի կրցաւ երեսան ելնել:

Աշակերտուհի Ագապ. վրոմ.
Լիվաշի Գոլհանիսկան

ԱՊԵՐՈՒՍՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏԵԻՍԵՐԸ

Հնդկաստանցի իշխան մը, որ չուրի
վրայ ճամբորդութիւն չափէն ա-
ւելի կը սիրէր, օր մը գետի մը մէջ
ինչապա դժբաղդութիւնը ունեցաւ, և
քիչ մնաց որ պիտի ինկուէր, եթէ
գետի մը գետը նետուելով՝ անոր մա-
ղերէն չի բռնէր ու ցամաքը չի հաներ:

Երբ իշխանին խնդը գլուխը եկաւ,
իր աղաթիչը կանչել տուաւ, և տես-
նելով որ գետի մ'է, ըսաւ «ինչպէս
յանդեմեցար քու տէր իշխանիդ սըր-
բաղան գլուխը պղծել, անարժան ձեռ-
քդ անոր վրայ դնելով»:

— Տէր իշխան, պատասխանեց գե-
րին, ձեր կեանքը ազատելու համար
այնպէս ընելու պատաւորեցայ:

— Դուրի, գոչեց իշխանը, դուն դը-
լուխս պղծեցիր, և անմիջապէս հի-
րամայեց որ սպաննեն զանի:

Քիչ մը ժամանակ անցնելէ ետքը
երբ իշխանը մէկ նաւակէն միւսը կանց-
նէր, կրկին ջուրը ինկաւ, և տեսնելով
որ զինքը աղաւթով մը չիկայ, սիսաւ
օգնութիւն աղաղակել. բայց իր քն-
դունած միակ պատասխանը սա էր.
«Ասկից առաջ ձեր կեանքը աղաւթով
գետին ինչպէս վարձատրած ըլլալիդ
յիշեցէք»:

Ապերախտ իշխանը լողալու անկա-
րող ըլլալով, ջուրին մէջ ընկղմեցաւ և
անցայտ եղաւ, ու այնպէս զոհ գնաց
իր ցած ապերախտութեանը:

Աշակհի: Ագապ. վրոմ.
Բոլանդի Սկրոտան

ՍՆՆԻՊ ՂԱՂԻՔԱՆ

Պարթաւաւ բնակչութիւն լողալընտա
Ն. 29 Իբրի խաւընտա